

права і діяти в правовому полі, що концептуально важливо для звершення мети правосуддя.

Важливо зауважити, що сучасне українське судочинство стоїть перед проблемою використання та належного застосування принципів права, що неможливе без аналізу якісних ознак законодавчих норм. Розвиток практики використання принципів права в правозастосовній діяльності сприятиме забезпеченню справедливості та інших основоположних принципів права, і зрештою утвердженню верховенства права.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

3. Методологія тлумачення нормативно-правових актів України / В. Г. Ротань та ін. / Відп. ред. В. Г. Ротань. Київ : Юрид. книга; Севастополь; Ін-т юрид. дослід., 2008. 848 с.

4. Рішення Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 р. № 15-рп/2004 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text>

5. Рішення Конституційного Суду України від 22.12.2010 № 23-рп/2010 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-10#Text>

6. Рішення ЄСПЛ у справі «Дактарас проти Литви» від 24 листопада 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_005#Text

7. Рішення ЄСПЛ у справі «Салабіаку проти Франції» від 7 жовтня 1988 р. URL: <https://privacy.khpg.org/1604922590>

8. Рішення ЄСПЛ у справі «Надточій проти України» від 15 травня 2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_404#Text

9. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

10. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): монографія. Харків : Право, 2008. 240 с.

*Старицька Ольга Олексіївна,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ВАРІАТИВНІСТЬ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ВИЗНАЧЕНЬ ПОНЯТТЯ «СПОЖИВАЧ»

Доволі актуальним питанням останніх років у процесі нормотворчості та реалізації права постає питання щодо якісного та ефективного формулювання відповідної нормативної бази. З огляду на наявне законодавство України

доводиться констатувати, що воно поповнене дублюванням деяких дефініцій, при цьому їх внутрішній зміст та обсяг відрізняється в залежності від сфери використання, що у свою чергу призводить до різночитань у тлумаченні та колізій у практичній діяльності [19, с. 121].

На основі проведеного термінологічного аналізу чинного законодавства України, можна знайти більше п'ятнадцяти визначень поняття «споживач», що використовується у різних сферах, наприклад, таких як: газова, платіжна, цивільна, водопостачання, електронні платежі та покупки, кредитування і навіть сфери обороноздатного характеру. При цьому визначення поняття «споживач» буде варіюватися в залежності від сфери його фактичного застосування, суб'єктного складу та кінцевого результату. Так, наприклад, з огляду на цивільну сферу використання цієї дефініції, правового статусу суб'єкта та з огляду на специфіку отриманого кінцевого результату, у чинному законодавстві України надано наступні визначення споживача:

– сторона у міжнародній передачі товарів, для якої призначається товар, в інтересах якої здійснюється передача або надається відповідна послуга (п. 1.2. Інструкції про порядок оформлення і використання дозвільних документів у галузі державного експортного контролю від 13 грудня 2004 р. № 1576/10175) [10];

– фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника (п. 22, ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991р. № 1023-ХІІ [4];

– фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити товари, роботи, послуги для власних (побутових) потреб (п. 1.3. Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг від 2 квітня 2004 р. № 413/9012) [14];

– фізична особа, яка отримує послуги з газопостачання, централізованого опалення та гарячого водопостачання для власних побутових потреб (Р.3 Методики розрахунку обсягів втрат природного газу, що виникають в газорозподільних мережах внаслідок ненадання або неякісного надання послуг з централізованого опалення та гарячого водопостачання від 8 серпня 2007 р. № 910/14177) [12];

– фізична особа, яка звернулася за отриманням або отримує страхову послугу для задоволення особистих потреб, не пов'язаних з підприємницькою або незалежною професійною діяльністю, а також інші особи, визначені договором страхування як застраховані особи та/або вигодонабувачі, які є фізичними особами, або інші фізичні особи, які мають право на отримання страхової виплати (п.47 ст. 1 Закону України «Про страхування» від 18 листопада 2021 р. № 1909-ІХ) [8];

– фізична особа, яка отримує або має намір отримати платіжну послугу для задоволення особистих потреб, не пов'язаних із підприємницькою, незалежною професійною діяльністю (п. 82 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 р. № 1591-ІХ) [5];

– фізична особа, яка уклала або має намір укласти договір про споживчий кредит (п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про споживче кредитування» від 15 листопада 2016р. № 1734-VIII) [7];

– фізична або юридична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити товари (роботи, послуги), що реалізуються відповідними суб'єктами господарювання (п. 1.6. Типових вимоги до узгоджених дій суб'єктів господарювання для загального звільнення від попереднього одержання дозволу органів Антимонопольного комітету України на узгоджені дії суб'єктів господарювання від 7 березня 2002р. № 239/6527) [17];

– юридична чи фізична особа, яка здійснює діяльність з придбання та використання товарів, послуг, робіт на відповідному товарному (товарних) ринку (ринках) (п. 1.3. Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку від 1 квітня 2002р. № 317/6605) [11];

– юридична або фізична особа, яка використовує хімічні джерела струму або виробу з інтегрованими хімічними джерелами струму (ст. 2 Закону України «Про хімічні джерела струму» від 23 лютого 2006р № 3503-IV) [9];

– фізична особа, або юридична особа, або фізична особа - підприємець, щодо якої виконані передбачені законодавством умови для постачання природного газу (п. 1.4 Типового договору постачання природного газу постачальником «останньої надії» від 06 листопада 2015р. № 1387/27832) [18];

– юридична або фізична особа, яка користується системою водовідведення на підставі відповідного договору (п. 22, ст. 1 Закону України «Про водовідведення та очищення стічних вод» від 12 січня 2023р. № 2887-IX) [2];

– фізична або юридична особа, яка купує, бере в прокат або отримує продукцію для власного використання, незалежно від того, чи пов'язані її цілі з торговельною діяльністю, підприємницькою діяльністю, ремеслом чи професією (Р.2 Технічного регламенту енергетичного маркування енергоспоживчої продукції від 09 червня 2022 р. № 615/37951) [15];

– фізична особа, фізична особа – підприємець або юридична особа, що використовує енергію для власних потреб, а не для перепродажу або використання в якості сировини або палива (п. 28 ч. 1. ст. 1 Закону України «Про енергетичну ефективність» від 21 жовтня 2021р. № 1818-IX) [3];

– особа, яка купує або має намір купити продукт з метою, не пов'язаною з торгівлею, підприємницькою діяльністю, ремеслом чи професією такої особи (ч. 3 Технічного регламенту щодо вимог до екодизайну для ламп спрямованого випромінювання, світлодіодних ламп і пов'язаного з ними обладнання від 27 березня 2019 р. № 264) [16];

– фізична особа, у тому числі фізична особа - підприємець, або юридична особа, що купує електричну енергію для власного споживання (п. 84 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017р. № 2019-VIII) [6].

Ураховуючи деякі особливості зміни сфери застосування та суб'єктів її реалізації, то споживачами можуть бути:

– Президент України, Голова Верховної Ради України, голова та члени комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого віднесено питання забезпечення контрольних функцій Верховної Ради України за діяльністю органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, правоохоронних органів спеціального призначення та розвідувальних органів, Прем'єр-міністр України, члени та Секретар Ради національної безпеки і оборони України, а також визначені Президентом України інші складові сектору безпеки і оборони України, яким у встановленому законодавством порядку надається розвідувальна інформація (п. 12, ст. 1 Закон України «Про розвідку» від 17 вересня 2020р. № 912-IX) [1];

– орган державної влади, орган місцевого самоврядування, державне підприємство, установа, організація, які потребують, замовляють та/або отримують послуги конфіденційного зв'язку для власних потреб (п. 2 Порядку надання послуг конфіденційного зв'язку органам державної влади та органам місцевого самоврядування, державним підприємствам, установам та організаціям від 11 жовтня 2002 р. № 1519) [13].

Таким чином, можемо зробити узагальнення, що у більшості випадків суб'єкт споживання буде загальний (фізична та/або юридична особа), але в залежності від області правового регулювання змістовне наповнення такого визначення буде різним. Однак, існують сфери, де відповідний суб'єктний склад буде змінено, що зумовлено певними обставинами отримуваної інформації.

Список використаних джерел

1. Про розвідку: Закон України від 17 вересня 2020 р. № 912-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

2. Про водовідведення та очищення стічних вод: Закон України від 12 січня 2023р. № 2887-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2887-20/ed20230112#n29> (дата звернення: 01.05.2023).

3. Про енергетичну ефективність: Закон України від 21 жовтня 2021р. № 1818-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

4. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991р. № 1023-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

5. Про платіжні послуги: Закон України від 30 червня 2021р. № 1591-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

6. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13 квітня 2017 р. № 2019-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

7. Про споживче кредитування: Закон України від 15 листопада 2016 р. № 1734-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

8. Про страхування: Закон України від 18 листопада 2021р. № 1909-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

9. Про хімічні джерела струму: Закон України від 23 лютого 2006 р № 3503-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3503-15#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

10. Про порядок оформлення і використання дозвільних документів у галузі державного експортного контролю: Інструкція від 13 грудня 2004 р. № 1576/10175 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-04#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

11. Методика визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку від 1 квітня 2002 р. № 317/6605 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-02/ed20020401/find?text=%D1%EF%EE%E6%E8%E2%E0%F7#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

12. Методика розрахунку обсягів втрат природного газу, що виникають в газорозподільних мережах внаслідок ненадання або неякісного надання послуг з централізованого опалення та гарячого водопостачання від 8 серпня 2007 р. № 910/14177 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0910-07/ed20070819/find?text=%D1%EF%EE%E6%E8%E2%E0%F7#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

13. Порядок надання послуг конфіденційного зв'язку органам державної влади та органам місцевого самоврядування, державним підприємствам, установам та організаціям від 11 жовтня 2002 р. № 1519 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1519-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

14. Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг від 2 квітня 2004 р. № 413/9012 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0413-04/ed20101112/find?text=%D1%EF%EE%E6%E8%E2%E0%F7#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

15. Технічний регламент енергетичного маркування енергоспоживчої продукції від 09 червня 2022 р. № 615/37951 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0615-22/ed20220427#n48> (дата звернення: 01.05.2023).

16. Технічний регламент щодо вимог до екодизайну для ламп спрямованого випромінювання, світлодіодних ламп і пов'язаного з ними обладнання від 27 березня 2019 р. № 264 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264-2019-%D0%BF/ed20190327#n39> (дата звернення: 01.05.2023).

17. Типова вимога до узгоджених дій суб'єктів господарювання для загального звільнення від попереднього одержання дозволу органів Антимонопольного комітету України на узгоджені дії суб'єктів господарювання від 7 березня 2002 р. № 239/6527 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0239-02#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

18. Типовий договір постачання природного газу постачальником «останньої надії» від 06 листопада 2015 р. № 1387/27832 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1387-15#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

19. Тихомиров Д.О. Теоретико-правові засади державної політики у сфері цивільної безпеки в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2021. 506 с.